

SE gruppen
Projekt Supported Employment

Ett samverkansprojekt mellan Socialtjänsten, Psykiatrin,
Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Slutrapport 2007-03-01 – 2009-12-31

Rapporten sammanställd av:
Eva Hedlund, Projektledare

På uppdrag av lokala
samverkansgruppen,
Samordningsförbundet i Skellefteå

1. Sammanfattning	3
2. Deltagare	5
2.1 Deltagarnas förutsättningar.....	5
2.2 Genomförande och process.....	6
2.3 Resultat och effekter.....	7
3. Personalen	8
3.1 Personalens förutsättningar.....	8
3.2 Genomförande och process.....	8
3.3 Resultat och effekter.....	9
4. Deltagande organisationer	9
4.1 Deltagande organisationers förutsättningar.....	9
4.2 Genomförande och process.....	10
4.3 Resultat och effekter.....	10
4.4 Förutsättningar för implementering.....	11
5. Aktiviteter	12
6. Fakta	14
6:1 Övriga fakta.....	14
7. Slutsatser, avvikelser	16

Bilagor

1. Medbedömarnas synpunkter	18
2. 11 klienters uppfattning om SE, Ulla Nygren Umeå Universitet.....	19
3. Studie om SE-projektets utveckling och implementering Urban Markström Umeå Universitet.....	22
4. Rapport om SE-processen i Skellefteå Ulla Nygren Umeå Universitet.....	27
5. Ekonomisk sammanställning	31

1. Sammanfattning

1.1 Bakgrund

Projekt Supported Employment har varit ett samverkansprojekt, finansierat av samordningsförbundet i Skellefteå, med Skellefteå Kommun som projektägare. Projekt Supported Employments, här efter benämnt SE gruppen eller projekt SE, verksamhet har varit arbetsinriktad rehabilitering för målgruppen unga, vuxna med en uttalad vilja att arbeta eller att börja studera men där den psykiska funktionsnedsättningen har medfört att individens möjlighet att på egen hand komma ut i arbete har varit starkt begränsad.

1.2 Syfte

Ett övergripande syfte med SE gruppens arbete har varit att implementera en ny arbetsmodell för samverkan mellan aktörerna inom Skellefteå kommun, Landstinget, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Verksamheten skulle visa sig vara så framgångsrik och väl dokumenterad, att en stabil och långsiktig samverkan säkerställdes och att den utgjorde ett gott underlag för framtida beslut om implementering i reguljär verksamhet. Bl a med anledning av detta har projekt Supported Employment utvärderats av Socialpsykiatriskt kunskapscentrum i Västerbotten i samarbete med Centrum för evidensbaserade psykosociala insatser (CEPI) från Lund. SE gruppens arbetsätt har jämförts med en mer traditionell form av arbetslivsinriktad rehabilitering, en studie som är det första av sitt slag i Sverige.

1.3 Mål

Enligt uppdragsavtalet;

- *Minst 30 personer med psykiska funktionshinder skall erbjudas att delta i projektet under projekttiden. Av dessa skall minst tjugo personer vara i åldern 18 till 30 år och minst tio i åldern 31 till 40 år.
- *Urvalet av deltagare skall i första hand styras utifrån individens bedömda närhet till arbetsmarknaden, därefter efter ålder där unga prioriteras.
- *Minst sju av deltagarna i åldern 18 till 30 år och minst tre av deltagarna i åldern 31 till 40 år skall erhålla arbete med eller utan samhällsstöd, eller påbörja studier.
- *Minst tolv av deltagarna skulle vara aktuella för insatser via arbetsförmedlingen.
- *Metoden Supported Employment skulle vara väl utvecklad, dokumenterad och utvärderad.
- *Ett etablerat företagsnätverk skall finnas.
- *Handläggarna i SE gruppen skall ha en hög kompetens att arbeta enligt metoden Supported Employment.
- *Det skall finnas en etablerad, systematisk samverkan mellan samtliga samverkansparter.
- *Deltagarna i projektet skall uppleva att deras medverkan i projektet bidragit till en positiv, personlig utveckling.

1.4 Målgrupp

Målgrupp har varit unga vuxna i åldern 18-40 år med betydande och långvarig funktionsnedsättning p.g.a. psykisk sjukdom där funktionshindret ger påtagliga konsekvenser i det dagliga livet. Individens möjlighet att på egen hand komma ut på arbetsmarknaden har varit starkt begränsade p.g.a. det psykiska funktionshindret. Personerna i målgruppen har eller har haft kontakt med psykiatrisk vård, under kortare eller längre tid, skulle vid inträdet i projekt SE stå utanför arbetsmarknaden och vara aktuella för stödinsatser hos två eller flera myndigheter.

1.5 Projektgenomförande

SE gruppen har arbetat enligt metodiken *Supported Employment*, vårt arbetssätt kan i korthet beskrivas enligt följande;

- baseras på den enskildes vilja att arbeta och utgår från individens intressen och egna val.*
- fokus på arbetsträning och arbete på vanliga arbetsplatser, d v s ej skyddade miljöer.*
- SE gruppens stöd till den enskilde anpassas efter den enskildes behov och begränsas ej i tid, stödet kan fortgå efter att anställning erhållits.*
- vi lägger stor vikt vid ett nära samarbete med övriga aktörer i den enskildes professionella nätverk.*

1.6 Resultat och slutsatser

SE gruppens insatser har erbjudits 62 personer. Av dessa har vi aktivt arbetat med 52 deltagare. Nästan samtliga deltagare i SE har kommit ut i arbetsträning på vanliga arbetsplatser där individen själv har fått ange önskemål om arbetsträningens utformning. Arbetsgivare har visat sig vara intresserade och välvilliga att ta emot våra deltagare, dock märker vi att konjunkturnedgången med varsel och oro på arbetsmarknaden betydligt har försvårat möjligheterna för våra deltagare att få och få behålla sin anställning. Flera deltagare har uttryckt önskemål om att få stöd till studier, då man velat slutföra sitt gymnasium eller sina grundskolestudier. Sammanlagt 12 deltagare har påbörjat studier på grund- och gymnasienivå. En av dessa har sökt och antagits till högskolestudier till vt-10.

Trots lågkonjunktur kan SE presentera en måluppfyllelse långt över i uppdragsavtalet förväntat resultat. 8 deltagare har fått varaktig/längre periods anställning, 5 deltagare har fått timanställning/ t f tidsbegränsad anställning och 8 deltagare har börjat studera, samtliga med anpassning efter individuella behov. Ytterligare 4 deltagare har sökt studier till 2010, samtliga har antagits och i skrivande stund påbörjat sina studier. Samverkan och gemensam planering med AF har ägt rum i 18 ärenden.

En individuell planering och efter behov en tidsmässigt tät planerad uppföljning har visat sig vara en mycket viktig framgångsfaktor. Initialt har flertalet av våra deltagare varit i behov av en massiv stödinsats som vi senare har kunnat trappa ned, men med beredskap att åter öka stödinsatsen då svackor i måendet inträffar. De flesta av våra deltagare har aldrig kommit in eller varit borta från arbetsmarknaden under flera års tid och beskriver misslyckanden från skoltiden. Steget att börja praktisera eller studera har visat sig vara mycket stort för flera av våra deltagare. En förutsättning för ett positivt resultat har varit ett nära och gott samarbete med våra samverkanspartner och med arbetsgivare och studieanordnare.

Deltagarna har i utvärdering av SE gett mycket goda omdömen om verksamheten och samtliga som har besvarat den slutliga utvärderingen har beskrivit en upplevd förbättrad livssituation.

2. Deltagare

2.1 Deltagarnas förutsättningar

I enlighet med projekt SE:s uppdragsavtal har vår målgrupp varit;

”unga, vuxna i åldern 18-40 år med betydande och långvarigt funktionshinder p.g.a. psykisk sjukdom där funktionshindret ger påtagliga konsekvenser i det dagliga livet och individens möjligheter att på egen hand komma ut på arbetsmarknaden är starkt begränsade p.g.a. funktionshindret. Personerna i målgruppen har under kortare eller längre tid haft eller har kontakt med psykiatrisk vård, står utanför arbetsmarknaden och är aktuella för stödinsatser hos två eller flera myndigheter.

Deltagarna i projekt SE stod vid start utanför arbetsmarknaden och det bedömdes från remittent att det inte var möjligt med aktiv planering mot arbete eller studier inom ramen för myndigheternas ordinarie verksamhet, utan ytterligare stödåtgärder bedömdes vara nödvändiga. Alla deltagare har eller har haft kontakt med minst två myndigheter varav psykiatrin är den ena, nästan hälften av deltagarna har någon gång vårdats inlagda på psykiatriska kliniken. En tredjedel av deltagarna har neuropsykiatrisk diagnos, ADHD eller ADD med tilläggsproblematik och Aspbergers syndrom. Bland övriga förekommer diagnoser såsom psykosdiagnos, personlighetsstörning, bipolaritet, ångest och depression.

De flesta deltagare beskriver misslyckanden från skoltiden. Endast en fjärdedel av deltagarna har fullföljt sin gymnasieutbildning och många beskriver skoltiden som problematisk och svår, flera har haft svårigheter ända sedan lågstadieåldern. Nästan samtliga har varit utanför arbetsmarknaden en längre tid, några av deltagarna har aldrig arbetat, knappt praktiserat i något arbete. Endast en fjärdedel av deltagarna har körkort vilket ofta kan vara en förutsättning för arbete. Många hade vid inträde i projekt SE gett upp hoppet om att de skulle hitta sin plats på arbetsmarknaden och trots en vilja att hitta en väg till arbete och/eller studier så hade flertalet mycket svårt att tro på sin egen förmåga.

Enligt uppdragsavtalet; *Minst 30 personer med psykiska funktionshinder ska erbjudas att delta i projektet under projektiden varav minst 20 i åldern 18-30 år och minst 10 i åldern 31-40 år.*

41 av deltagarna har varit i ålderskategorin 18-30 år, 11 av deltagarna har varit i ålderskategorin 31-40 år, vi har arbetat med 31 kvinnor och 21 män.

Vidare enligt uppdragsavtalet skall *”urval av deltagare i första hand styras utifrån individens bedömda närhet till arbetsmarknaden, därefter efter ålder där unga skall prioriteras”*

Presumptiva deltagare har sökt till SE gruppen via en enkel intresseförfrågan som har upprättats tillsammans med handläggare från aktuell myndighet eller tillsammans med kontaktperson från psykiatrin. Vi har ansett det vara av största vikt att deltagaren har fått information om SE gruppen och vårt arbetssätt innan beslut om att ansöka och att deltagaren uttrycker en egen vilja att få delta. Det har visat sig att den egna viljan är den viktigaste framgångsfaktorn för att hitta en hållbar planering, oberoende vilken problematik man har. Att bedöma grad av närhet till arbetsmarknad för personer som står utanför arbetsmarknaden och har ytterst liten arbetslivserfarenhet har visat sig vara mycket svårt och därför har vi försökt bedöma med utgångspunkt från individens egen vilja. Vi har även prioriterat yngre deltagare, i enlighet med vårt uppdragsavtal.

2.2 Genomförande och process

Metodiken Supported Employment och SE gruppens arbetssätt baseras på den enskildes vilja att börja arbeta eller studera och utgår från individens intressen och egna val. En målsättning är att så snart som möjligt hitta en arbetsträningsplats ute på öppna arbetsmarknaden utifrån en individuell planering. Vid samtal med deltagaren ligger fokus på målet, arbete eller studier, och hur den snabbaste vägen till måluppfyllelse kan se ut. En framgångsrik väg till arbete har erfarenhetsmässigt visat sig vara via arbetsträning på mindre, privata företag. Det är ju också viktigt att deltagare som aldrig arbetat och saknar arbetslivserfarenhet får möjlighet att prova sig fram och lära sig arbetsuppgifterna på plats.

SE gruppen har medvetet valt att inte lägga vikt vid den enskildes problematik utan fokuserar på hur individens starka sidor kan nyttjas i arbetslivet. Vi har kartlagt deltagarens arbetslivs- och studieerfarenhet samt intressen och försöker därefter att så snabbt som möjligt hitta en lämplig plats där deltagaren kan arbetsträna. En bedömning har skett vilket stöd respektive deltagare behöver för att komma ut i arbetsträning. Ju fler deltagare vi har mött har vi insett vikten av en individuellt utformad handlingsplan som är specifik utifrån varje deltagare. Det är inte möjligt att generalisera behov av stöd utifrån diagnos och problematik, utan varje individ är unik och har olika förutsättningar och planeringen måste anpassas därefter. Vi tror att det är just detta som har varit styrkan i vårt projekt, att identifiera behov av rätt stöd och att därefter ha resurser att arbeta utifrån detta. Vi tror likaså och har sett, att om vår deltagare har viljan och med rätt stödinsats, kan nästan samtliga komma ut i arbetsträning oavsett diagnos.

Vi har via arbetsplatsanalys och en kartläggning av den enskilde matchat arbetsplats med deltagarens behov och förmågor för bästa möjliga resultat, både för deltagare och för arbetsgivare. På arbetsplatsen har vi informerat om SE gruppens arbete och även erbjudit vårt stöd till arbetsgivare och handledare. Om något har inträffat har vi ofta med kort varsel kunnat komma ut till arbetsplatsen.

Behovet att vi skall arbetsträna med den enskilde har uppstått ibland, dock verkar det största problemet i arbetssituationen för den enskilde vara svårigheter av annan art, t ex är korttidsfrånvaron för vissa deltagare mycket hög med svårigheter att ta sig hemifrån och att passa arbetstiderna, trots att arbetstiden är anpassad och arbetsträningen kan vara förlagd till sen förmiddag eller eftermiddagstid. Flera deltagare har också uttryckt svårigheter i samband med att arbetsplatsen ligger en bit bort från hemmet och det har varit nödvändigt att åka buss. Bussåkandet kan för vissa upplevas som ett stort hinder.

Problem uppstår ibland p.g.a. våra deltagares bristande arbetslivserfarenhet och bristande utbildningsbakgrund, vilket kan medföra svårigheter för oss projekthandledare att förstå vad deltagarna vill och vad de kan. För dem själva kan det innebära svårigheter att veta hur arbetsmarknaden ser ut och vilka krav som ställs. Ibland kan det vara svårt att hitta en realistisk planering utifrån den enskildes önskemål då dessa önskemål helt enkelt inte går att realisera. Vi försöker dock in i det längsta att arbeta för att förverkliga våra deltagares önskemål för att vi ser att under tiden vi planerar tillsammans blir förväntningarna ofta mer realistiska och möjligheten att hitta lösningar ökar.

En tät och kontinuerlig uppföljning för varje deltagare är viktig. Vi har också sett att det är viktigt att stödet finns kvar över tid. Det verkar vara en genomgående tendens att förr eller senare uppstår svackor i måendet hos våra deltagare. Det är av yttersta vikt att det finns resurser hos SE handledarna att periodvis öka stödinsatsen för att minska konsekvenserna av en tillfällig svacka. Denna beredskap till stöd är minst lika viktig efter att anställning har erhållits eller studier har påbörjats.

De arbetsgivare som SE gruppen har varit i kontakt med har visat sig vara intresserade och välvilliga till att ta emot våra deltagare på arbetsträning. Tyvärr har vi den senaste tiden sett konsekvenser av den neråtgående konjunkturen vilket försvårar SE gruppens möjligheter att hitta arbetsträningsplatser och för våra deltagare att få anställning.

SE gruppen prioriterar och verkar för ett nära samarbete med den enskildes professionella nätverk. Det är en förutsättning att handläggare som beslutar om ekonomiskt bistånd eller om aktivitetsersättning är väl insatta i den planering som vi upprättar tillsammans med den enskilde. Likaså är det viktigt att ha ett nära samarbete med psykiatrin, för att gemensamt kunna stödja vår deltagare.

2.3 Resultat och effekter

Idag kan vi konstatera att nästan samtliga av våra deltagare har kommit ut i arbetsträning hos främst privata, mindre arbetsgivare, på vanliga arbetsplatser. Det har dock krävts ett massivt stöd för flera av våra deltagare för att de skall kunna arbetsträna eller påbörja studier. Vi bedömer dock att större delen av våra deltagare fortfarande hade befunnit sig utan sysselsättning och utan planering mot arbete eller studier, om de inte hade remitterats till SE.

Vi kan också redovisa positiva resultat som väl ligger i enlighet med vårt uppdragsavtal. Enligt uppdragsavtalet har SE som resultatmål att; *”minst 7 av deltagarna i åldern 18-30 år och minst 3 i åldern 31-40 år erhåller arbete, med eller utan samhällsstöd, eller påbörjar studier”*. 8 personer har fått varaktig eller längre periods anställning, 5 deltagare har fått timanställning och t f tidsbegränsade anställningar, 8 deltagare har börjat studera med anpassning utifrån individuella behov och ytterligare 4 har sökt studier till 2010, samtliga har antagits och i skrivande stund börjat. Av dessa som erhållit arbete eller påbörjat studier är tre deltagare äldre än 30 år.

De deltagare som har inkommit med SUS´enkätsvar efter avslut redovisar att projektet har förbättrat deras livssituation och att de upplever att deltagandet har varit positivt, vilket också har framkommit i de djupintervjuer som forskargruppen presenterade i förra delårsrapporten.

3. Personalen

3.1 Personalens förutsättningar

I SE gruppen har vi haft förmånen att utveckla ett väl fungerande samarbete där vi projektmedarbetare har kompletterat varandra erfarenhets-, personlighets- och kunskapsmässigt. I enlighet med metoden Supported Employment har vi arbetat som ett team, oftast enskilt, men så snart det har krävts stödjer vi och hjälper varandra i arbetet både i form av handledning men också i praktiskt arbete med våra deltagare.

3.2 Genomförande och process

Enligt uppdragsavtalet; *”metoden supported employment ska vara väl utvecklad, dokumenterad och utvärderad. Handläggarna ska ha en hög kompetens att arbeta med metoden Supported Employment”*.

Vår arbetsmetod Supported Employment d v s vårt arbetssätt kan i korthet beskrivas enligt följande;

**Insatsen baseras på den enskildes uttalade vilja att hitta vägar till anställning eller studier.*

**Handledare och deltagare hittar tillsammans en individuell lösning, specialanpassad för respektive deltagare, där man tillsammans bedömer vilken omfattning av stöd till den enskilde som är nödvändig för att planeringen ska fungera.*

**SE insatsen skall i möjligaste mån vara inriktad på att så snabbt som möjligt hitta en arbetsträningsplats som om möjligt kan leda vidare mot anställning eller inför studier. SE innebär också ett nära samarbete med och stöd till arbetsgivare och deltagarens handledare på arbetsplatsen.*

**Ett nära samarbete med övriga aktörer i den enskildes professionella nätverk är en förutsättning, dessa kan vara myndigheter såsom Arbetsförmedling, Försäkringskassan, Socialtjänsten och/eller kontaktpersoner inom psykiatri, läkare, boendestödspersonal, stödteam o s v. Det är viktigt att alla aktörer arbetar tillsammans mot gemensamt uppsatta mål, alla utifrån sin profession och sitt uppdrag.*

**Det individuellt anpassade stödet begränsas inte i tid utan kan finnas kvar för deltagaren och arbetsgivare även efter att anställning har erhållits eller studier har påbörjats.*

SE gruppen har vid två tillfällen, våren och hösten 2007 och hösten 2009 anordnat gedigna utbildningsinsatser i arbetsmetodiken Supported Employment. Vid ena tillfället anlätades MISA som utbildningsanordnare, vid det andra tillfället anlätades stiftelsen Activa från Örebro. Syftet har varit att öka vår kompetens i Supported Employment-metoden och för att främja samverkan och implementera vår arbetsmetod hos de samverkande myndigheterna bjöd SE gruppen in handläggare och kontaktpersoner från de samverkande myndigheterna och från KLK Arbetsmarknad att delta vid bägge utbildningstillfällena. Sammanlagt har, inkl SE gruppen, 40 handläggare och kontaktpersoner från de samverkande myndigheterna, utbildats i metodiken Supported Employment.

3.3 Resultat och effekter

Umeå Universitet har genom intervjuer med oss SE handläggare samt våra deltagare, utvärderat vårt arbetssätt och har kommit fram till att vår arbetsmetod ger en god och acceptabel modelltrohet enligt Supported Employment-modellen.

Det praktiska arbetet i SE gruppen samt våra utbildningsinsatser har för oss projekthandledare inneburit ökad kompetens i arbetsmetoden Supported Employment. Vi har kunnat praktiskt prova, dokumentera och utveckla vårt arbetssätt i överensstämmelse med arbetsmetodiken. Vi har hållit i studiebesök, föreläsningar och informationsträffar för handläggare och projektmedarbetare från hela landet, där man velat att vi skall dela med oss av våra erfarenheter av praktiskt arbete enligt Supported Employment-metodiken.

Våra utbildningsinsatser har varit uppskattade och fått goda betyg av våra inbjudna samverkansparter. Kunskap om arbetsmetodiken Supported Employment har spridits hos våra samverkande parter vilket vi tror är av yttersta vikt för ett fortsatt gott samarbete runt våra deltagare.

4. Deltagande organisationer

4.1 Deltagande organisationers förutsättningar

Projekt Supported Employment i Skellefteå är ett samverkansprojekt finansierat av Samordningsförbundet i Skellefteå, som även är beställare och uppdragsgivare. Projektägare är Skellefteå Kommun, projektledare och projekthandledare är anställda av Skellefteå Kommun, Individ- och familjeomsorgen, Solkraft under enhetschef Per Bergman. Styrgrupp är Lokala Samverkansgruppen och vi har även haft en projektgrupp där parter från Skellefteå Kommun, Socialtjänsten, Västerbottens läns landsting, psykiatrin, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan finns representerade.

Vi finns belägna på Kyrkgränd 7, fjärde våningen, där vi har varsitt kontorsrum och ett samlings- och samtalsrum. Lokalerna är välutrustade och ändamålsenliga, läget är perfekt med närhet till busstationen och samverkansparter. SE gruppen leasar en bil som vi främst använder för att göra studiebesök, besöka, skjutsa och göra uppföljningar med våra deltagare. När det gäller projektets ekonomi får vi kompetent och god hjälp av kommunens ekonomiansvarige för vårt projekt, som hjälper oss med budget och redovisning.

4.2 Genomförande och process

Enligt uppdragsavtalet; *"Det ska finnas en etablerad, systematisk samverkan mellan samtliga samverkansparter"*

Vi har sett att det är en absolut förutsättning med en systematisk myndighetssamverkan runt vår målgrupp för att målet arbete eller studier för våra deltagare överhuvudtaget skall vara möjligt att uppnå. Konstateras kan att samverkan med respektive myndighet i de flesta fall fungerat bra och vi vet att även samverkande myndigheter anser att SE gruppens insatser är en tillgång i planeringen. Stundtals har vi upplevt stora möjligheter till god samverkan och planering med den enskilde i fokus, andra gånger har det varit svårare.

Varje myndighet och organisation SE gruppen samverkar med har sitt uppdrag och sina specifika regler runt sitt uppdrag, bl a vad gäller möjlighet till ekonomiska beslut för den enskilde och vad som är möjligt att göra inom ramen för detta beslut. Detta faktum påverkar naturligtvis SE gruppens möjlighet till planering tillsammans med våra deltagare och ställer stora krav på samarbete och återkoppling till remitterande myndighet för att vår planering skall ligga i linje med myndighetens regelverk och uppdrag. Ytterligare en faktor som kan och har komplicerat samarbetet är omorganisationer med personalbyten som följd samt regel- och policyförändringar vid de olika myndigheterna som även det kan försvåra en gemensam planering.

4.3 Resultat och effekter

Vi vet att på sikt är det en stor vinst för samtliga myndigheter och organisationer och inte minst den enskilde, om passivitet ersätts av en aktiv planering som innebär sysselsättning och planering mot ett konkret mål i livet såsom arbete eller studier. Dessutom innebär varje deltagare som helt eller delvis kan bidra till sin egen försörjning, både en personlig och samhällsekonomisk vinst. Även om det initiala behovet av stöd från respektive myndighet kan öka i början av deltagandet i SE, ser vi ändå att efter en period blir de flesta mer självgående och hjälpbehovet minskar.

Vidare enligt uppdragsavtalet; *"minst 8 av deltagarna i åldern 18-30 år och minst 4 i åldern 31-40 år påbörjar arbetsmarknadspolitiska program via Arbetsförmedlingen"*.

SE kan redovisa ett mycket gott samarbete med Arbetsförmedlingen och att samarbete med gemensam planering förekommer/har förekommit i 18 gemensamma ärenden, av dessa är 13 deltagare mellan 18-30 år och 5 mellan 31-40 år. 16 av våra deltagare har/har haft någon form av ekonomiskt beslut från AF, i form av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, lönebidrag, utvecklingsanställning, trygghetsanställning eller nystartsjobb.

4.4 Förutsättningar för implementering

Enligt uppdragsavtalet; ”*verksamheten/ metoden skall visa sig vara så framgångsrik och väl dokumenterad att en stabil långsiktig samverkan säkerställs och att den utgör ett gott underlag för framtida beslut om långsiktig finansiering och implementering i reguljär verksamhet.*”

Projekt SE har utvärderats med stor noggrannhet och våra deltagare har fått göra sina röster hörda i de djupgående intervjuer som forskargruppen utför. Även vår arbetsmetod har utvärderats och dokumenterats av forskarna och det har påvisats att SE gott och acceptabelt uppfyller modelltrohet enligt Supported Employment Fidelity Scale, vilket innebär att SE gruppens arbetsmetod överensstämmer med de evidensbaserade principer som kännetecknar arbetsmetoden Supported Employment.

Våra resultat får också tala för sig själva, att personer som tidigare stått utanför arbetsmarknaden, bedömts sakna arbetsförmåga och passivt uppburit ersättning, kommer ut på arbetsmarknaden, arbetstränar eller studerar, vilket för flera deltagare har inneburit anställning. Att SE:s verksamhet och metoden Supported Employment har visat sig vara framgångsrik framgår tydligt med hänvisning till uppnådda resultat.

Planering runt fortsatt verksamhet efter projektets avslut pågår. Socialtjänsten, IFO, Solkraft har anställt en person på heltid med bas i Solkrafts verksamhet och KLK Arbetsmarknad har beslutat att finansiera en heltidstjänst. Uppdraget är att stödja personer till arbete och/eller studier med Supported Employment som arbetsmetod. Metodiken är implementerad och utgör numera ordinarie verksamhet inom Skellefteå Kommun.

Forts Aktiviteter		
Intervju med Ulla Nygren och Urban Markström, Umeå Universitet, 070403, 070422, 071108, 080212, 080609, 090916		
Träff med våra medbedömare; 070509, 070522, 071010, 071212, 080506, 081008, 081209, 090511, 091214		
Möte med projektgruppen: 090226, 090505, 090831, 091019, 091221		
Lokala samverkansgruppen; 070330, 070601, 070817, 080206, 080829, 090206, 090821, 100205		
Samordningsförbundets styrelse; 070824, 080217, 080911, 090217, 090901		
SE gruppens utåtriktade information;		
Presskonferens SE	070525	
Radio Skellefteå direktsändning	070618	
Information om SE vid samordningsförbundets Länskonferens tillsammans med Urban Markström Umeå Universitet	070626	
Information om metodiken Supported Employment på rehabutbildning i Skellefteå	071023	
Studiebesök från Samordningsförbundet i Göteborg, info om SE	071211	
Info om erfarenheter av forskning vid utbildning om evidensbaserat socialt arbete	080117	
Information om SE för handläggare, chefer från Sollefteå kommun, AFoch FK Sollefteå	080226	
Info om SE till NRN, Nätverk region Nord, Piteå, Umeå, Härnösand, Sundsvall	080514	
Intervju samt artikel i VF	080923	
Information vid Socialstyrelsen om projekt SE och praktiska erfarenheter av SE-metodiken	080929	
Information om projekt SE till Samordningsförbundet i Kramfors	081008	
Info om praktiskt arbete enligt SE-metodiken till Activas jobbcoachutbildning	090220	
Studiebesök Compare Piteå vid SE	090420	
Studiebesök från Lycksele Växtkraft projekt C2	090512	

6. Fakta

	Ålder	Kön	Totalt
Antal deltagare sedan projektstart *	18-30	Kvinnor	24
	18-30	Män	17
	31-40	Kvinnor	7
	31-40	Män	4
Antal i arbete sedan projektstart**	18-30	Kvinnor	4 (+2)
	18-30	Män	3 (+2)
	31-40	Kvinnor	1
	31-40	Män	0 (+1)
Antal i studier sedan projektstart***	18-30	Kvinnor	3 (+1)
	18-30	Män	3 (+1)
	31-40	Kvinnor	1 (+1)
	31-40	Män	1 (+1)
Antal som avbrutit sedan projektstart****	18-30	Kvinnor	4
	18-30	Män	1
	31-40	Kvinnor	1
	31-40	Män	
Antal som avslutats planerat ***** (innan projektavslut 091231)	18-30	Kvinnor	9
	18-30	Män	4
	31-40	Kvinnor	4
	31-40	Män	1
Antal kvar i projektet***** (projektet upphör 091231)			
Hade individen små eller stora möjligheter att påverka insatsen? *****			8,3
Vilket betyg gav individen insatsen?			9,4
Har individen upplevt att insatsen medfört att livssituationen försämrats eller förbättrats?			8,7

Kommentarer;

*) Här medräknat endast de deltagare som vi har arbetat aktivt med under en längre period, de som erbjudits att delta i SE men inom ganska kort tidsperiod tackat nej, velat avvakta ytterligare eller övergått till annan verksamhet, tio personer, finns ej medräknade här.

***) De deltagare som fått en mer varaktig anställning med stöd av SE redovisas utan parantes, deltagare som fått t f tidsbegränsad anställning/timtid redovisas inom parantes.

****) Deltagare som påbörjat studier redovisas utan parantes, inom parantes de som sökt studier till och där studieplanering/samverkan med utbildningsanordnare äger rum. För samtliga har anpassning i studiesituationen fordrats, exempel på denna anpassning kan vara tidsmässigt t ex att man studerar på deltid eller ett ämne i taget, stöd utifrån funktionshinder som medför svårigheter i koncentration och uppmärksamhet, dyslexi o likn.

*****) Deltagare som avslutats planerat innan projektavslut. Orsak till avslut kan vara flytt utanför kommunen, föräldraledighet, överenskommelse med annan myndighet om behov av medicinsk behandling, utredning eller övergång till annat, lämpligare stöd t ex via LSS o likn.

*****) Projektet upphör och delar av personal och verksamhet övergår i ordinarie verksamhet, för några deltagare är det dock svårt att avsluta kontakten med SE mitt i en pågående planering vilket innebär ett visst överlappande arbete. Övriga har fullföljt sin planering med stöd av SE och vi har hittat andra stödformer som tar vid där SE:s stöd kan trappas ned, t ex via LSS, daglig verksamhet, psykiatri, AF SIUS.

*****) Viktigt att påpeka att flera deltagare i SE gruppen valt att registreras anonymt i SUS och därmed ej gjort utvärderingen, p.g.a. att man i denna ombeds lämna namn och personnummer, vilket vissa inte velat göra.

6.1 Övriga fakta

Remisser eller intresseförfrågningar, sammanlagt 93 st, har inkommit från samtliga myndigheter dock övervägande antal från socialtjänsten, ungefärlig fördelning enligt följande; 17 % från FK, 19 % från AF, 36 % från soc, 28 % från psykiatri.

Under hösten 2009 hade vi som målsättning att kontakta samtliga som hade ansökt om deltagande i SE och det visade sig att de allra flesta hade hittat andra lösningar såsom deltagande i andra projekt, de flesta via samordningsförbundet. Så snart det upptäcktes att SE åter hade öppningar till att ta emot nya deltagare ville flera återaktualisera sin ansökan.

7. Slutsatser, avvikelser

Efter nästan tre års verksamhet i SE gruppen kan vi konstatera att metodiken Supported Employment fungerar, är verksam, ger goda resultat och kan anpassas till individens individuella behov av stöd. Att så snabbt som möjligt hitta en fungerande arbetssituation på vanliga arbetsplatser har också visat sig vara möjligt i de flesta fall, mycket p.g.a. att våra arbetsgivare i Skellefteå med omnejd är positivt inställda. Vi har sett en stor vilja hos arbetsgivare att ge våra deltagare en chans att komma ut på arbetsmarknaden. En absolut förutsättning för att komma framåt i planeringen är också systematisk samverkan med övriga myndigheter, främst psykiatrin, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och socialtjänsten men även med andra instanser såsom Råd & Stöd, LSS-handläggare, Frivården, skola m fl. En samverkan som i de flesta ärenden har fungerat smidigt och bra med den enskildes bästa i fokus.

Vi har också sett att projekt SE:s arbetssätt inte passar alla sökande trots att de initialt uttryckt en stark vilja att arbeta. För vissa deltagare har vi gemensamt beslutat att ta ett steg tillbaka, avsluta planeringen mot arbete och stödja den enskilde till en daglig sysselsättning, t ex via LSS eller Solkraft där individen får möjlighet att växa och utvecklas och kanske fokusera på andra bitar i sitt liv. Även om detta inte är en måluppfyllelse i sig ser vi stor utveckling hos den enskilde och de som avslutat ger vår insats generellt höga betyg trots att målet arbete eller studier inte har nåtts. Vi har också varit tvungna att konstatera att vissa deltagare som remitterats till SE helt enkelt har varit för sjuka för att kunna delta, att de först och främst måste inrikta sin tillvaro på behandling och medicinsk rehabilitering.

Skellefteå arbetsmarknadsområde har och har över tid haft en hög ungdomsarbetslöshet vilket blir än mer kännbart i rådande konjunkurläge. För våra deltagare som skall konkurrera med andra nyutbildade unga om det krympande antalet lediga jobb blir svårigheterna ännu större. Vi ser också vissa svårigheter att hitta arbetsträningsplatser till våra deltagare då varsel och uppsägningar har ökat i stor omfattning den sista tiden. Själva oron på arbetsmarknaden gör också att alltfler arbetsgivare tvekar att ta emot våra deltagare, man är helt enkelt orolig över att inte ha tillräckligt med jobb eller så har man det alltför stressigt i en krympande organisation. Vi har också deltagare som blivit varslade och uppsagda vilket har skapat stor oro, våra deltagare är ju på inget vis skyddade från varsel och uppsägning p.g.a. arbetsbrist.

En stor andel av våra deltagare beskriver skoltiden som ett misslyckande och då kanske inte främst p.g.a. inlärningsmässiga svårigheter. Att slutföra sin gymnasieutbildning har för flera av våra deltagare varit ett starkt önskemål som för dem har upplevts ouppnåeligt, då man tidigare har gjort försök men misslyckats. Idagsläget är flera deltagare på god väg att fullfölja sina gymnasiestudier och vi har kunnat konstatera att metodiken Supported Employment framgångsrikt kan användas även för att stödja i en studiesituation. Att ytterligare utveckla vårt arbetssätt till att omfatta Supported Education har blivit en naturlig möjlighet till utveckling av vårt arbetssätt och samverkan med samtliga vuxenutbildningsanordnare har varit mycket positiv.

Slutligen kan konstateras att trots ett inledningsskede i vårt projektarbete som innebar många oklarheter kan vi idag presentera ett resultat som ligger klart över målformuleringarna i vår uppdragsbeskrivning. Vi har etablerat ett gott samarbete med samverkansparter och arbetsgivare. Vi har dokumenterat en arbetsmetod som visat sig vara väl fungerande utifrån lokala förutsättningar och överensstämmande med den evidensbaserade metodiken Supported Employment samt utvecklat en arbetsmetodik som motsvarar Supported Education. Vi har också sett att våra deltagare upplever att deras medverkan i projektet bidragit till en positiv, personlig utveckling och att SE generellt sett får ett mycket gott betyg från våra deltagare. Arbetsmetoden är redan idag implementerad och utgör ordinarie verksamhet inom ramen för socialtjänsten och arbetsmarknadsenheten inom Skellefteå Kommun.

Medbedömarnas synpunkter

Medbedömare;
Gunda Johansson, Roger Sehlstedt

Bedömning av målpuppfyllelse

Förväntade mål för individen

Vår bedömning är att resultatet väl motsvarar förväntat mål för deltagarna. Alla är individer med olika behov och förutsättningar. Personerna har också olika förväntningar på sitt samarbete med SE-gruppen. Vi har även noterat att det finns individer som av olika skäl inte passar in i programmets förutsättningar. Vår uppfattning är att livskvaliteten för många har höjts avsevärt, att flera har kommit ut på arbetsplatser eller till studier.

Förväntade mål för deltagande myndigheter

Engagemanget från deltagande myndigheters och arbetsgivares sida har visat på vikten av och möjligheten till samarbete över byråkratiska gränser. Det är helt avgörande att det finns klart uttalat vem som har budgetansvaret.

Förväntade resultat för samhället

Den stora samhällsvinsten är att individer ej går runt mellan de olika aktörerna eller hamnar mellan stolarna och mellan olika budgetar. Personerna får snabbare ”rätt” stöd och hjälp och kan på sikt helt eller delvis försörja sig själva vilket i sin tur leder till sänkta kostnader för samhället.

Förslag till åtgärder/rekommendationer

För att projektets arbetssätt ska fungera i fortvarighet och garantera det förtroende som skapats mellan individ, företrädare för myndighet och arbetsgivare krävs samarbete. Samarbete som baseras på ett gemensamt synsätt, personliga kontakter och goda relationer mellan myndigheternas tjänstemän. Från myndigheternas sida krävs en tydligt uttalad samlad vilja samt klarhet i vem som står för resurserna.

För att få ut personer på arbetsmarknaden krävs ett kontinuerligt och nära samarbete samt stöd till arbetsgivarna. Kontakten med de fackliga organisationerna är också viktig.

Den senaste tidens dalande konjunkturläge, många varsel och uppsägningar gör det svårare för arbetsgivare att ta emot deltagare för arbetsträning.

Vi föreslår att Umeå universitet gör en undersökning hos arbetsgivarna hur de ser på verksamheten, t ex finns det någon nytta för arbetsgivare att ta emot deltagare, vad är positivt, vilka problem uppstår, vilket stöd behövs för att arbetsgivarna ska vara positiva till att ta emot deltagare när arbetsmarknaden normaliseras.

Det tillägg vi vill göra till våra tidigare synpunkter är att vi fortfarande saknar utvärdering av arbetsgivarnas erfarenheter av att ta emot personer från projektet.

Att det finns arbetsgivare som är beredda att ta emot praktikanter, eller personer för arbetsprovning är en förutsättning för verksamhetens fortlevnad.

Gunda Johansson

Roger Sehlstedt

Umeå universitet
 Institutionen för samhällsmedicin & rehabilitering
 Arbetsterapi
 Ulla Nygren

2009-01-26

Från juni 2007 till september 2008 har deltagare i SE-projektet inkluderats till den utvärderingsstudie som genomförs av Umeå universitet och där deltagarna följs under två år. Tjugofem personer deltog i den första så kallade "baseline-mätningen" och idag finns 21 av dessa personer kvar i studien. I dagsläget har ettårsuppföljningar genomförts med 11 deltagare. Förutom de data som insamlas om psykisk hälsa, behov, försörjning, vårdnyttjande, vardagsfungerande, självkänsla och livstillfredsställelse, görs vid uppföljningen också en intervju om hur deltagarna upplever sin arbetsrehabilitering inom SE-programmet.

Det som framkommit under de 11 intervjuerna är följande:

Arbetsätt och kontakt

Informanterna uppfattar att SE-handledarna är snabba att kontakta olika arbetsgivare och att de verkar ha ett bra kontaktnät bland arbetsgivare på orten, vilket för flera inneburit att de snabbt kommit ut på en arbetsplats, ibland redan inom en vecka. En del personer har kunnat beskriva sina intresseområden och vad som är viktiga förutsättningar gällande arbetsmiljö, arbetsuppgifter och andra omständigheter som kan påverka möjligheterna att klara av ett arbete. Andra har haft svårare att uttrycka vad de egentligen är intresserade av och har inte varit lika medvetna om vad som är avgörande förutsättningar för att klara ett arbete och då har ibland tidigare arbetsområden fått vara vägledande. Det positiva för dessa personer har varit att de genom att återkomma till tidigare arbetsuppgifter fått konkreta och aktuella upplevelser och erfarenheter som de kunnat diskutera med sin/sina SE-handledare och därigenom successivt kommit fram till vad som kanske passar dem bäst. Detta har för en del inneburit att de både påbörjat och avslutat flera olika arbeten, vilket personerna menar inte alltid varit så enkelt och att SE-handledaren här varit en mycket viktig samarbetspartner för att övergångarna skulle bli så smidiga som möjligt.

Samtliga informanter är mycket nöjda med hur SE-handledarna varit tillgängliga. De har beskrivits vara tillgängliga både genom direktkontakt och via telefon, SMS och mail. Några beskriver också att det varit mycket viktigt för dem att kunna nå sin handledare även efter kontorstid och att de uppfattat att kontakten varit ömsesidig, dvs. att det funnits ett intresse och ett engagemang från handledarnas sida att uppgjorda plan ska fungera. Jag uppfattar att det främst är de personer som har ett neuropsykiatriskt funktionshinder som haft största nyttan av detta. Förutom att tillgängligheten varit flexibel beroende på rådande situation, uttrycker informanterna också att handledarna varit öppna för att hitta olika pragmatiska lösningar för att få både arbete, studier, vardag, psykisk hälsa och försörjning att fungera. När det gäller beslut som fattats, menar informanterna att det är något som oftast skett efter att de diskuterat igenom olika alternativ och att de själva fått tid att tänka efter. Några menar att SE-gruppen också är som en "psykolog-mottagning", att har de problem och behöver prata om något i livet som de är mycket påverkade av och som också inverkar på arbetet eller studierna, är det OK att få prata om det. Andra upplever att det är bra att försöka skilja på det som har med arbetet att göra och det som har med resten av livet att göra, men att det ibland kan vara svårt då allt hänger ihop.

Samverkan med andra

Huruvida andra aktörer aktivt funnits med i informanternas arbetsrehabilitering ser väldigt olika ut. För några få har till exempel både psykiatrin, socialtjänsten och arbetsförmedlingen funnits med på gemensamma möten, men de flesta uppger att det är SE-gruppen som skött det mesta av nödvändiga kontakter. Det finns också personer som upplever att stödet från SE är fullt tillräckligt. Några påpekar att det borde finnas en bättre kommunikation mellan psykiatrin och arbetsförmedlingen, då svårigheter med att klara av arbete eller studier inte alltid kan återfinnas i en specifik diagnos på papper. Däremot kan svårigheterna beskrivas och att en diskussion om förutsättningar som kan möjliggöra arbete/studier vore viktigt. Några tar upp att det är viktigt att hänga med i vad som diskuteras och planeras från olika håll för att kunna känna att de har kontroll i situationen.

Arbetsplatser / arbetsuppgifter / arbetsroll

De flesta har positiva erfarenheter av de arbetsgivare de mött, medan några få andra inte upplevt någon direkt kontakt med sina arbetsgivare och detta sannolikt på grund av stora arbetsplatser där informanterna varit mer anonyma eller att tid inte funnits för handledning i arbetet. Hur personerna upplevt sina arbetsuppgifter och sin arbetsroll varierar mycket inom gruppen. Allt ifrån att ha goda möjligheter att få lära sig arbetsuppgifterna, få lagom utmaningar i nya uppgifter och vara en i gänget som räknas, till att inte veta hur uppgifterna ska utföras, sparsamt med positiva utmaningar och svårigheter att känna tillhörighet med arbetsgruppen. De två som huvudsakligen ägnat sig åt studier är mycket nöjda med detta.

Tidsperspektiv och timing

Om SE-gruppen hade funnits tidigare, ser många deltagare att det varit en klar fördel för dem att snabbare ha fått denna typ av hjälp. Flera har erfarenheter av olika projekt och aktiviteter inom arbetsförmedlingens regi som de är missnöjda med och de tror främst att det har att göra med att de inte blev uppmärksammade som en person med individuella förutsättningar och behov och att reglerna inte tillät flexibla lösningar. Några anser att de kom till SE-gruppen vid rätt tidpunkt, att de genom andra erfarenheter nu kan tillgodogöra sig och förstå SE-gruppens sätt att arbeta på. Timingen i övrigt under arbetsrehabiliteringen har fungerat bra och känts rätt för de flesta. Någon har upplevt att ribban blev satt för högt, men förstår att det hade att göra med att öka chanserna för att bli anställd.

Effekter av SE

Alla deltagare beskriver någon förändring av hur de lever sina liv efter ett år inom SE, men det gemensamma för de allra flesta är att de idag känner att de har klarat av att göra saker som de förut inte kunnat, att de börjat lyckas istället för att misslyckas, att självförtroendet blivit bättre. Exempel på dessa förändringar är: en bättre förmåga att ta ansvar för sina handlingar, att tänka innan man handlar, fått lite mer rutiner, får mer gjort, mycket gladare nu, inte lika jobbigt att höra av sig eller komma till SE-gruppen, klarat av att ta körkortet på första försöket, att få erfarenheter och kunna välja bort det som inte fungerar, att livslusten och tron börjat skönjas även om den bara finns i bakgrunden och att det finns en strävan efter en framtid.

Vad SE är för verksamhet

Utifrån deltagarnas erfarenhet av SE beskriver de verksamheten på följande sätt:

- * SE är någon sorts forskningsprojekt där de ska bygga upp en kunskapsbank för att bättre förstå vad människor med olika problem behöver för att komma ut och igång med arbete eller studier.
- * En hjälp och ett stöd till att komma ut och testa sig fram till något arbete som fungerar, en lättare väg ut i arbetslivet, det blir inte fastställt på en gång.
- * Precis som på AF är målet arbete, men det finns mer tid att lära känna personen och ramarna är inte lika fasta och statiska och det är möjligt att diskutera sig fram till en individuell lösning som fungerar och som kan vara alltifrån 0 till 100%.
- * Det är verkligen en tillgång för ungdomar och det fungerar som det är tänkt; hjälper ungdomar att bli en tillgång på arbetsmarknaden, man får en chans! Det finns tid, själ, engagemang och förståelse hos SE-gruppen.
- * Liknar AF, men det är mycket mer personligt och utformat efter personens behov och vad man behöver. De har ett annat sätt att vara på, ett annorlunda bemötande som är positivt. AF är mer som att varje individ är ett ärende eller fall som ska ut i arbetslivet.

Det bästa med SE

Här väljer jag att redovisa direkta citat från deltagarna:

Att det är en hjälp att komma igång med livet.

Det är bra att komma ut fort för annars grubar man sig bara.

Att jag fått hjälp att komma dit jag behövt och att jag fått SMS-meddelanden om när saker skulle göras.

Det är relationerna med SE-handledarna, för det är ju dom jag ska samarbeta med.

Att jag känner mig avslappnad, får ta det i min egen takt och det finns folk som kan hjälpa mig att tänka när jag själv inte kan det.

Dom har lyckats ordna ett riktigt arbete åt mig och de har funnits där både från början och nu, det är viktigt med den tryggheten.

Jag tror att det är att de hjälpt mig hitta mitt "jag" igen, kände mig bara så jättedalig och misslyckad när jag fått mina diagnoser.

De vet mina behov och vad jag kan och sätter inte press på mig, jag blir stöttad i att klara av det jag vill klara av.

När det inte funkat på ett ställe har man kommit hit och börjat om igen, har någonstans att gå om det blir problem. Det känns som en säkerhet, man har något att luta sig tillbaka på.

Tryggheten har varit det viktigaste.

Jag kan nå dem när jag behöver, inte bara på kontorstid, och det har varit viktigt flera gånger.

Det sämsta med SE, förslag på konstruktiva förändringar

Det uttrycktes väldigt få kritiska synpunkter på SE-gruppens verksamhet. Den kritik som kom handlade dels om att handledarna ibland kört på lite väl snabbt i början, att det i lägen när personer inte mått så bra, blivit fel att bli för hårt "pushad". Dels var det ett par personer som kände sig misstrodda när de varit sjuka och någon som upplevde att det varit svårt att förklara sitt annorlunda sätt att fungera och sina planer. Eftersom graden av nöjdhet var mycket hög inom gruppen, kom det heller inga direkta förslag till konstruktiva förändringar. Det som uttrycktes var en önskan om att SE-gruppen ska få finnas kvar och helst byggas ut, då flera känner andra ungdomar som skulle behöva deras hjälp.

Framtidsvision

Även här väljer jag att redovisa direkta citat från deltagarna:

Jag vill ha en yrkesutbildning, kanske vara kvar i företaget som jag är på nu.

Person som hjälper mig med små saker i vardagen, ringer på dörren och skickar SMS och följer mig till praktiken.

Skulle vilja hitta ett riktigt arbete och ha ett eget boende, men vill samtidigt ha friheten att kunna resa.

Det kommer nog att se ganska likadant ut om inte någon person kommer i min väg och ett mirakel sker.

Hoppas att jag blir anställd och att SE finns kvar ändå.

Fortsatt arbete och kanske kan jag utöka arbetstiden en del.

Vägar inte tänka så långt framåt, tar dagen som den kommer, men vill få stöd i att läsa och stöd i att arbeta.

Vill fortsätta arbeta och komma framåt med nya uppgifter och in i rutiner o bli avslappnad, vill få en fast punkt.

Vill läsa på KomVux och sedan söka jobb, tror att jag är bättre rustad nu att återvända till AF.

Kommer nog att fortsätta läsa och kanske söker jag mig till SE igen om det finns kvar sen.

Jag vill klara av min utbildning som jag håller på med och sedan vill jag ha ett jobb och tjäna pengar.

Studien om SE-projektets utveckling och implementering

En del av uppföljningsarbetet har bestått av en s.k. implementationsstudie. Vid återkommande tillfällen har bedömningar av projektets programtrogenhet gentemot den evidensbaserade IPS-modellen gjorts. Här har befintligt material samt kompletterande intervjuer med främst SE-personalen granskats i förhållande till den "fidelity-skala" som utvecklats vid Dartmouth-centret i USA, i syfte att se hur förhållandet mellan projektet och den internationellt utformade modellen ser ut. Intervjuer med personalgruppen har genomförts vid tre tillfällen, hösten 2007, hösten 2008 samt våren 2009. Dessutom har intervjuer genomförts med de olika intressenterna till projektet så som t.ex. socialtjänsten, AF och psykiatri. När det gäller personalledare och samordnaren för samordningsförbundet har intervjuer genomförts vid två tillfällen. Allt material till denna delstudie är insamlat men sammanställning och analyser har inte slutförts ännu, januari 2010. Följande redovisning är därför en kort och preliminär beskrivning av det som kännetecknat implementeringen av supported employment i Skellefteå.

De fidelitetskattningar som gjorts vid tre tillfällen visar alla att SE-arbetet i Skellefteå sker med medelgod överensstämmelse med SE enligt IPS-modellen. De begränsningar som främst identifierats i Skellefteåteamet är de inklusionskriterier som användes i projektet (enligt IPS-modellen används inga kriterier förutom att personen har en allvarlig psykisk sjukdom och önskar lönearbete) och den låga graden av integration mellan SE och vård- och behandlingsinsatser till klienten (optimalt enligt IPS är en SE-funktion som fungerar som en integrerad del av ett psykiatriskt team). Programtroheten har emellertid ökat marginellt vid de senare mätningarna.

Stor handlingsfrihet – låg grad av styrning

Implementeringen av SE i Skellefteå har skett med en mycket låg grad av styrning från ledningsnivåerna. Personalen, som delvis hade tidigare erfarenhet av liknande arbetssätt, fick stor frihet att själva söka sig fram mot ett fungerande arbetssätt. Det fanns en klar föreställning hos personalen om grundkomponenterna i metoden men det har under projekttiden saknats specifika utbildningsinsatser och metodhandledning relaterat till IPS-modellen. Man har under tiden plockat till sig kunskap genom studiebesök och kortare utbildningsinsatser. En slutsats är att man i Skellefteå redan i planeringsskedet valt att inte förhålla sig till SE metoden enligt IPS som ett färdigt koncept, utan mer som en allmän ”orienteringskarta”. Kunskapen om metoden beskrevs i det första läget som mycket begränsad hos ledningen och intressenterna. Även förväntningarna på t.ex. målgrupp och arbetsinnehåll har varit skiftande hos de involverade organisationerna. Styrgruppen för projektet förefaller under hela projekttiden haft en hållning som skulle kunna beskrivas som ”intresserad men passiv”. Med dessa förutsättningar blev det personalgruppen som i praktiken ansvarade för utformningen av projektet, med avseende på sådant som målgrupp, rutiner för intag, arbetsinnehåll och uppföljning. Det innebar t.ex. en relativt vid tolkning av den målgrupp som beskrevs i ansökan.

Det randomiseringsförfarande som var kopplat till utvärderingen, medförde enligt personalen en tempoförlust i projektstarten samt påtagliga problem med att få ”remisser” från framför allt FK och AF. När dessa principer för intag togs bort kom också ansökningarna från dessa myndigheter att ta fart. Kontakten med psykiatrin var från början mycket sparsam, särskilt när det gällde initiering av ärenden.

Individarbetet tycks enligt intervjuerna snabbt ha utvecklats i riktning mot vad som kommit att karaktärisera projektet: begränsade kartläggningar av klientens bakgrund, funktionsförmåga, preferenser, mm, till förmån för att snabbt hitta en arbetsplats åt den enskilde. Principen har varit att så snabbt som möjligt bedöma individens vilja till arbete för att sedan direkt ge sig ut efter plats att inleda praktik eller motsvarande på. Ett annat kännetecken för arbetssättet har varit de stora ansträngningar som gjorts för att bygga upp tillitsfulla relationer med arbetsgivare och att ge dessa stöd vid en placering eller anställning av en klient. Detta fokus på arbetsgivarna är en del av SE-arbetet som inte fått stor plats i metodlitteraturen men som alltså präglar Skellefteå-teamets arbete.

Fungerande samarbete på klientnivå

Vid uppföljningen ett och ett halvt år efter projektstarten föreföll teamet ha etablerat ett stort antal kontakter, både med arbetsgivare och myndighetspersoner. Kontakten med AF och FK togs direkt på handläggarnivå (ofta utifrån tidigare kännedom om dessa) och de lösningar som beskrevs var pragmatiska. Vid denna tidpunkt hade arbetet också resulterat i en god personlig kontakt med flera medarbetare vid psykiatrin. Remisser kom frekvent och teamet upplevde att psykiatrin prioriterade deras ärenden. Inte sällan beskrevs både arbetsgivare och psykiatrin själv ta kontakt med SE för att få tag på intresserad arbetskraft eller för att få insatser till patienter med behov av arbetsrehabilitering. I vissa fall fick SE-personalen slussa klienter till psykiatrin när de identifierade ej tidigare tillgodosedda behov av psykiatriska insatser. SE personalens kontakter med FK har präglats av en hög personkännedom vilket gjort ”ingången” enkel, men i de senare intervjuerna beskrivs frustration över att myndighetssystemet är trögt och svårtillgängligt. Socialtjänsten har redan från början varit en central remittent. Några ärenden där klientens egen motivation varit låg beskrevs som problematiska, men i stort har samarbetet med socialtjänsten (ofta ekonomihandläggare) givit goda förutsättningar för flexibla lösningar. Sammantaget har SE-teamet med tiden intensifierat samarbetet med de andra vård- och stödgivarna, vilket i sin tur inneburit ett närmande till några av IPS-metodikens centrala principer.

I implementationsstudien synes också teamets utveckling handla om att med tiden hitta naturliga avgränsningar av de egna insatserna. Under den första tiden i projektet beskrevs ett stort engagemang hos personalen även i icke arbetsrelaterade stödinsatser men redan efter ett drygt år fanns en medvetenhet och strategier för att avgränsa insatserna till de arbetsrehabiliterande insatserna, dvs. att tydligt fördela ansvaret mellan involverade aktörer i varje individuellt ärende. Denna utveckling bekräftas också vid uppföljande intervjuer med samarbetspartners.

Lågkonjturen i den svenska ekonomin började påverka även SE-teamets arbete från slutet av 2008. SE-personalen beskriver hur svårigheterna att hitta arbetsplatser ökat markant, särskilt märkbart har det varit inom tillverkningsindustrin.

Några slutsatser

En preliminär bedömning av materialet från denna delstudie är att SE-verksamheten i Skellefteå under projektåren etablerat sig som en aktör i det lokala stödsystemet. Detta har blivit möjligt inte främst genom marknadsföring och information på ledningsnivåerna hos de involverade myndigheterna utan genom teamets personliga kontakter i det dagliga klientarbetet. Teamet har varit relativt frikopplat från moderorganisationen (Solkraft) och finansiären (Samordningsförbundet) som i mycket begränsad utsträckning styrt projektet förutom via den skrivna projektplanen. Personalen har givits stort handlingsutrymme. Priset för denna självständighet är oklarheter vad gäller legitimitet och förankring på ledningsnivå – teamet har framstått som lite isolerade, och det har funnits en upplevelse hos personalen av att inte vara inbjudna till de strategiska diskussionerna om arbetssättet och de om verksamhetens framtid. SE-teamets position som ”gräsrotsbyråkrater” – med stort utrymme att både utforma policy, rutiner, relationer och arbetsinnehåll – har uppenbara fördelar i det korta perspektivet, inte minst för klienterna som är betjänta av flexibla lösningar. De potentiella problemen handlar i stället om risken att projektet inte får legitimitet och anseende på ledningsnivå då man på denna nivå inte har full kunskap om verksamhetens arbete eller alltid känner ett engagemang för dess fortsatta utveckling. En sådan distans mellan autonoma projekt och ledningen för de olika välfärdsaktörerna kan bli problematiska, framför allt när erfarenheterna från ett projekt ska tas om hand och införlivas i moderorganisationen. Kunskapen om arbetssättet är koncentrerad till ett fåtal nyckelpersoner, och inte förankrad i organisationen. Ett mer principiellt problem med denna typ av relation mellan ledning och projekt är vad som brukar kallas ”demokratiska svarta hål” – ledningens distans bidrar till en bristande insyn och kontroll över vad de offentliga medlen i praktiken används till och vad som faktiskt pågår i ett projekt. I det här aktuella fallet har dock teamets egen dokumentation och forskningsinsatserna bidragit till en ökad genomskinlighet.

Projektet har med framgång kommit att utveckla och etablera ett SE-influert arbetssätt i Skellefteå. I backspegeln kan man dock hävda att personkänsligheten i detta metodutvecklingsarbete hade kunnat minskas genom en mer aktiv ledningsfunktion. Den styrgrupp som funnits gemensam för alla samordningsförbundsprojekt har beskrivits som stödjande men relativt passiv. Ett mindre, och mer operativt ledningsorgan hade kunnat skapa både ett mer handfast stöd för teamet och bidra till att metodkunnandet förankrats hos fler aktörer och individer. Ett sådant ledningsorgan hade också kunnat utgöra en ”brygga” över till en mer rutinmässig användning av SE i enlighet med IPS-modellen och där alla fyra huvudmännen funnits kvar. I dagsläget finns en risk att det fortsatta arbetet uteslutande kommer att ses som en angelägenhet för Solkraft, vilket inte står i enlighet med den genuint tvärorganisatoriska ansatsen som arbetsmetoden präglas av. En annan slutsats av att titta i backspegeln är att projektet behandlats som en lokal modell trots att metodiken i sig är ytterst välbeforskad och ger möjlighet till kunskapsstöd även i mycket avgränsade metodfrågor. De utbildnings- och metodstödande insatser som förmedlats under projektåren har varit få och relativt osammanhängande – dessutom har de haft en högst begränsad spridning utanför teamet. För att skapa en stabilitet och långsiktig legitimitet för användandet av metodiken krävs det fortsatta utbildnings- och handledningsinsatser, med bredare spridning än vad som varit fallet så här långt.

Processer av samarbete, samordning och samverkan i syfte att möjliggöra rehabilitering till arbete

Under tiden maj 2007 och december 2009 har dåvarande ”SE-gruppen” för varje enskild deltagare i projektet dokumenterat vad de upplevt och uppfattat vara omständigheter som underlättat och utgjort resurser respektive försvårat och hindrat rehabiliteringen till arbete. Detta har gjorts varannan månad och där har även omfattningen av SE-insatserna dokumenterats. Nedan följer en sammanställning av vad som framkommit och den presenteras utifrån två teman som vid analys kunnat urskiljas och dessa är:

- Klienterna och deras rehabiliterings-situation
- SE-handledarnas utmaningar

Klienterna och deras rehabiliterings-situation

Med några få undantag har samtliga deltagare i SE gått igenom skeden som beskrivits som ”tunga perioder, svackor, sviktande mående, svajigt” och som kännetecknats av oro, rädsla, nedstämdhet, störd sömn, irritation, stress och ledsenhet. De olika reaktionerna har som regel varit kopplade till konkreta förändringar av olika slag, men också föreställningar om vad dessa ska innebära. Det har handlat om deltagarnas möjligheter till försörjning, att behandlingskontakter avslutats, inte fungerat som planerat eller som ska initieras och nyskapas, planerade utredningar och gjorda utredningar, insättning eller utsättning av medicin, inläggningar, separationer, flyttningar, nya krav, nya miljöer och nya behov.

Dessa reaktioner har påverkat olika färdigheter som ingår i förmågan att arbeta och har bland annat bestått av minskad motivation att kliva upp på morgonen och komma igång, ta sig ut från hemmet och till arbetsplatsen, svårare att upprätthålla uppmärksamhet och koncentration på arbetsuppgifterna / studierna, samt svårigheter i att samarbeta med andra. Även kommunikationen med deltagaren har påverkats och detta genom att personen blivit svårare att nå, både genom att dra sig inåt och för sig själv och genom att utebli från planerade möten och inte svara i telefon.

I vilken utsträckning arbetsrehabiliterings-processen har kunnat fortgå trots ovan beskrivna förhållanden, har varit beroende av individuella förutsättningar hos deltagarna, deras sociala livsförhållanden, hur den psykiatriska behandlingen fungerat och hur möjligt det varit att med hjälp av SE och andra skapa fungerande strategier för att hantera uppkomna situationer.

Förhållanden som bidragit till att deltagarna tagit viktiga kliv i riktning mot sina mål har varit att de varit aktiva och engagerade i att själva försöka hitta en arbetsplats som skulle kunna fungera utifrån en medvetenhet om sina intressen, vad de är bra på, sina svårigheter och behov. Även att få upplevelser av att må bättre och upptäcka att de klarat av något de förut inte kunde har varit viktigt, liksom att få erfarenheter av att ”överleva” på jobbet trots sämre mående i perioder. Ett par av deltagarna har tagit körkort, vilket också underlättat vid förflyttning mellan hemmet och arbetet och även öppnat upp för nya möjligheter avseende jobb som kan sökas samt för fritiden. En öppenhet hos deltagare för att kunna diskutera sätt att vara och göra saker på har underlättat, då det möjliggjort konstruktiva förändringar av sådant i beteendet som kanske av arbetsgivare, arbetskamrater och lärare upplevts störande eller hindrande. En inställning av att vilja och våga göra saker, att komma igång med något och ambitionen att fullfölja och slutföra något pågående har visat sig vara en viktig resurs hos deltagarna.

SE-handledarnas utmaningar

Det har hänt väldigt mycket i och runt deltagarna i SE, vilket kan sägas motsvaras av innebörden av begreppet process, dvs. skeende, förlopp och utveckling. Frekvent förekommande delar i den klientcentrerade handledningen har handlat om att skapa och utveckla en fungerande arbetsallians, stödja, uppmuntra, inge hopp, motivera, konfrontera, reda ut, ifrågasätta, korrigera, ge råd, övertala, övertyga och hitta nya vägar och lösningar. Detta har skett både enskilt med deltagaren och i olika konstellationer av involverade personer som handläggare från försäkringskassan, socialtjänsten, arbetsförmedlingen och LSS, kontaktpersoner, psykolog och läkare inom psykiatrin, NEPO-team, boendestöd, arbetsgivare, lärare från olika aktuella utbildningar och ibland också med fackliga organisationer och anhöriga. Många diskussioner och resonemang har förts i olika sammanhang och på flera nivåer i syfte att möjliggöra ändamålsenlig aktivitet för deltagaren och en någorlunda fungerande vardag i övrigt som ger nödvändig förutsättning för aktuell aktivitet.

I samband med att deltagare introducerats på arbetsplatser och i samband med tidigare beskrivna ”tunga perioder”, samt ibland vid omstarter i SE-programmet efter att deltagare haft en längre paus av olika anledningar, har SE-handledarna både kunnat väcka och skjutsa till och från arbetsplats. Alla tänkbara kommunikationsvägar har också använts; konkreta möten på platser som fungerat, telefon, SMS och e-post.

Många frågor har uppstått hos SE-handledarna i mötet med de olika deltagarna och deras varierande hälsa och förmåga under processens gång och exempel på dessa är följande:

- Vad vill klienten egentligen?
- Är vi det rätta eller bästa alternativet för klienten?
- Vad är en realistisk och hållbar planering för klienten, men som samtidigt är en lagom utmaning som motiverar?
- Någoting känns fel med klienten, men vad är det?
- Hur få till stånd en nödvändig träff med viktiga aktörer som inte själva ser vikten av samverkan kring klienten?
- Vad är rimligt att begära av klienten vad gäller arbete?
- Borde klienten egentligen utredas för att få mer kunskap om vari det psykiska funktionshindret består och hur det påverkar arbetsförmågan och vilket stöd som då behövs?
- Hur ska jag hitta min roll i hur jag kan stödja klienten på ett sätt som fungerar för denne?
- Hur kan jag lägga tillbaka lagom ansvar till klienten?
- Hur rätt är det att riskera en persons aktivitetsersättning då personen uppvisat arbetsförmåga på endast en arbetsplats och med hjälp av speciella förutsättningar?
- Blir det verkligen rätt att ta ett steg tillbaka och söka daglig sysselsättning?

Omständigheter som underlättat i rehabiliteringen till arbete har varit när SE-handledarna successivt fått en förståelse för klientens problematik och sätt att fungera, att en god arbetsallians kunnat skapas som hållit för en rak och tydlig kommunikation och att klienten aktivt sökt stöd och hjälp från SE för att ta sig igenom svåra passager samt aktivt kunnat arbeta med de svårigheter som dykt upp i arbetet eller studierna. En helt central förutsättning har givetvis varit de arbetsgivare som tagit emot deltagare för prövning och som haft förståelse för personernas problematik och varit öppna för att utforma och anpassa arbetsuppgifter och handledning för att matcha klienternas behov. En del deltagare har varit förtjänta av en rak och tydlig arbetsgivare som klart uttalat sina krav i arbetet och andra har varit hjälpta av mer flexibla och toleranta arbetsgivare i sin utveckling av en arbetsroll.

Parallellt samarbete med flera olika rehabiliteringsaktörer har varit en central förutsättning för en positiv och konstruktiv samverkan kring de flesta klienter för att nå ett gemensamt mål och det har både fungerat väldigt bra, där de olika parterna haft stöd och inspiration av varandra. Men det har också förekommit svårigheter i att få till stånd denna samverkan och dessa har ibland bestått av hinder i olika regelverk, prioriteringar som fördröjt kontakter, utredningar och beslut samt organisatoriska och personalmässiga förändringar.

För att skapa nödvändiga kontakter för klienterna har SE-handledarna aktivt arbetat för att initiera dessa. Det har ofta handlat om kontakter med personer inom den psykiatriska vården och det har bland annat varit i samband med att kontaktpersoner slutat och ingen ny utsetts, att nya behov upptäckts av samtalskontakt, medicin eller utredning eller att kontakter behövt återknytas.

När alla ingående delar fungerar på ett gynnsamt sätt kan resultatet bli som följer:
(klients röst förmedlad via SE-handledare)

”Att vara ute och göra något som behövs och få höra att det jag gör är bra, gör att jag mår bättre, inte lika mycket tid att grubbla. Det blir en positiv spiral att folk omkring mig uppmärksammar att jag mår bättre... att jag skrattar mer och det leder till att jag känner mig ännu gladare”

Ekonomi 070301-091231

Stöd från samordningsförbundet;	4 690 700:-
Kostnader;	
Lön tre projekthandledare, 34 månader (maj-09, 4 löner)	3 436 052:-
Hyra, 34 månader (fr.o.m. feb-07)	254 056:-
Leasingbil (inkl bensin och driftskostnader)	193 081:-
Parkeringsavgifter	12 648:-
Mobiltelefoner	17 377:-
Lokalvård	15 523:-
Möbler till tre kontor och ett samtalsrum, telefoner, broschyrer, id-kort, lampor, gardiner, köksutrustning, kontorsmaterial (i samband med projektstart)	81 528:-
Utbildning (inkl kostnader för inbjudna handläggare, kontaktpersoner) samt studiebesök, studieresor, konferenser	351 020:-
Kostnader för våra deltagare (arbetskläder, resor o likn)	32 036:-
Fika (studiebesök, projektgruppsträffar, informationsmöten vid SE gruppen)	6 772:-
Övriga kostnader (t ex lampor, ljus o likn)	2 952:-
Summa;	4 403 045:-